

Rozhovor s Hanou Andronikovou

Hana Andronikova debutovala knihou nazvanou Zvuk slunečních hodin. Za tuto knihu získala Cenu Knižního klubu i Cenu Magnesia Litera za objev roku. Je to román o lásce v době holocaustu.

Jiří Rulf: Znáte knížku Milana Slavického Torzo života a díla Gideona Kleina?

Jenom jsem jí listovala, ale na jeho jméno jsem narazila i jinde. Postava Gideona Kleina mi připadala velice přitažlivá.

JR: Ani sestru tohoto židovského skladatele a podle mnohých geniálního pianisty klavírní pedagožku Elišku Kleinovou jste neznala?

Ne, jen jsem o ní slyšela.

JP: To je zvláštní. Z vyprávění paní Kleinové vím, že Gideon Klein, který se stal jednou z postav vašeho románu, byl zřejmě přesně takový, jak ho popisujete a jak ho ukazuje dochovaný portrét jeho přítele Petera Kiena. Krásný, vášnivý, trochu démonický mladý muž s mimořádnými vlohami. Eliška Kleinová propagaci jeho díla zasvětila život a dnes se skutečně skladby, které do svých čtyřadvaceti stihl dokončit, hrají po celém světě. Kleinová, která mi zas připomíná hlavní postavu románu Ráchel, dokázala jako vůdkyně vyvést sedm dívek z pochodu smrti. Jednou z nich byla maminka mé ženy. Měla podle vyprávění zase jiné povahové vlastnosti Ráchel -- jistou tvrdohlavost a nepředvídatelnost v jednání.

Přečetla jsem samozřejmě řadu svědectví těch, kteří přežili Terezín a Osvětim, a mluvila s některými svědky. Čím víc se člověk dozvídal, tím víc se dozvědět potřeboval. Dostala jsem se z toho do těžkých depresí. Mozek pracoval bez kontroly ve dne v noci, nemohl se zastavit. Muž mi začal po čase říkat, že vypadám jako z koncentráku. Když člověk vyčerpá rezervy, tak se už jen tak plouží jako ti, kterým v lágrech říkali musulmani. Pak nezbývá než na čas přestat a odjet někam hodně daleko.

JR: Chlapec Košta, hlavní hrdina slavné Neffovy Třinácté komnaty, hraje hru na osud tak, že k lístečkům se jmény, která namátkou vytahuje ze skleněné koule, vymýšlí osudy lidí. Zjistí, že je to hra nebezpečná. Nemrazí vás trochu z těch podobností?

To víte, že ano.

JR: Jak jste se k tomu tématu dostala?

Vlastně jsem nechtěla psát o holocaustu nebo válečných událostech. Ani v rodině jsme žádnou podobnou zkušenost neměli. Začala jsem psát něco jiného, ale najednou se to téma zničehonic objevilo, jako by chtěl promluvit někdo jiný skrz moje psaní. Neumím to vysvětlit, ale bylo to tak, jako když se vám někdo pověsí na krk, a dokud se s ním nezačnete pořádně bavit, tak se ho nezbavíte. Zároveň jsem se tím asi sama s

něčím vyrovnávala.

JR: Válku jste samozřejmě neprožila, ale to, co znáte z autopsie, je jedno z dějišť románu, Zlín, i když už ne ten předválečný.

Narodila jsem se tam. Baťovská legenda samozřejmě ještě dožívala i za dob mého dětství, některé drobné reminiscence pocházejí z vyprávění mých prarodičů a z dětství rodičů.

JR: Patří mezi ty vzpomínky i věta, kterou Ráchel v románu adresuje synovi: "Bruslení zakázáno, dokud neroztaje led"?

Ne, tu jsem si vymyslela. Ale třeba scénu, v níž Ráchel kvůli nepořádku vyhází synovi z bytu všechno oblečení oknem na rušnou ulici, znám z vyprávění. Jen jsem ji ze Slovenska přesadila do Indie.

JR: Vy jste už předtím pokoušela psaní?

Ne, tohle byla moje první věc, když nepočítáte takové ty pubertální básničky a na vysoké pár textů k písničkám. To jsem nebrala moc vážně.

JR: Musím říct, že jsem rád, když se spolu s vámi a některými vašimi vrstevníky zase vrací do literatury vážně míněný příběh.

To byl možná taky jeden z důvodů, proč jsem *Zvuk slunečních hodin* napsala. Na fakultě jsme přečetli spoustu moderních a postmoderních knih, kde příběh vlastně absentoval. Některé mne zaujaly a hodně mě jich samozřejmě ovlivnilo, ale zdálo se mi, že chce-li autor psát opravdu pro lidi a někoho zaujmout, pak se bez příběhu neobejde. Nevím, jestli bych sama dokázala napsat něco, v čem příběh není. Myslím si totiž, že i když napíšete příběh se spoustou odboček a rovin, tak si i ten nejobyčejnější člověk k němu najde cestu. Bude třeba přeskakovat některé pasáže, ale příběh ho udrží "v pohotovosti" a bude z té knihy něco mít. Není asi správné tahat čtenáře za nos a dávat mu najevo, jaký je blbec. Občas se mi stane, že během čtení nějaké současné prózy zjistím, že to jsou jenom kecy. Třeba i velmi chytře a bravurně napsané, ale nakonec nedávají žádný hlubší smysl.

JR: Vaše kniha je zároveň i příběhem o velké lásce dvou normálních lidí. Jen ta doba je nenormální. To se teď taky zrovna moc nenosí.

Chtěla jsem ve čtenáři vzbudit dojem, že se ten příběh skutečně odehrál. Sám jste připomínal, že se takové věci stávaly. Spousta lidí mě oslovuje a vypráví, že něco podobného se přihodilo i v jejich rodině. Postavy románu proto nejsou ani hrdinové, ani karikatury. Jsou to obyčejní lidé -- i když Ráchel je přece jen tak trochu "cáklá". Ale čtenář ji vidí láskyplnými očima jejího syna a ten to tak nevnímá.

JR: A co ty sluneční mýty, které vyprávíte? Prostor románu není jen "reálný".

Nezapomeňte, že vypravěč se vrací do doby svého dětství, a to je přece plné bájí a pohádek. A on ještě navíc prožívá značnou část dětství v Indii, zemi plné exotiky a syrové poezie. Mýty v knize navíc navozují kontrast -- jejich barevnost a živost vyvažují šed' válečné reality.

JR: To je samozřejmě vysvětlení řekněme technické. Mýty ale podle mne mají v knize symbolickou platnost.

Samozřejmě, mýtus je pro mne návratem k podstatě. Mytologie mne vůbec fascinuje a myslím si, že v ní člověk nachází ohromný zdroj pro pochopení zákonitostí bytí i sebe sama.

JR: V Indii jste byla?

Nejblíže k Indii jsem to měla v Thajsku. Ale ta země mě přitahuje. Doufám, že se tam jednou podívám.

JR: Vidím, že seznam literatury, který jste připojila na konec románu, obsahuje i knihu Zikmunda a Hanzelky o Indii. Nebývá u nás zvykem opatřovat beletrii takovým seznamem.

Připadalo mi to fér vůči autorům, z nichž jsem čerpala, a taky ke čtenářům, kteří by eventuálně mohli při četbě mé knížky dostat chuť poznat některé věci hlouběji.

JR: Román vznikl na základě studia. Nemyslíte, že to trochu vyvrací vaše předchozí tvrzení, z něhož by člověk mohl nabyt dojmu o náhlé inspiraci?

Příběh se mi usídlil v hlavě opravdu nějak sám od sebe. Ale chyběly mi detaily, v textu zůstávala bílá místa, protože jsem tu dobu a dějiště příběhu neznala. Nezbylo nic jiného než to dohnat čtením těch, kteří to poznali.

JR: Chtěla jste podat něco jako svědectví o době?

Spíš mě zajímala jistá nadčasovost příběhu, protože láska i krutosti se odehrávají i dnes. A možná jsem si to chtěla udělat i svým způsobem snazší, protože tahle kapitola, tohle století jsou už alespoň vnějškově uzavřené. Navíc kdyby měl člověk psát jen o tom, co zná, pak by za chvíli neměl o čem. A popravdě řečeno, já se tolik nezajímám sama o sebe, mě spíš zajímá, jak funguje třeba horlivý matematik nebo vlažná servírka v téhle kavárně.

JR: Po listopadu jste působila jako personalistka v některých zahraničních firmách u nás, to má

asi nějakou souvislost s tou zvědavostí po fungování druhých.

To začalo v roce 1992, kdy jsem po studiích zůstala v Praze, byla zadlužená po uši a potřebovala se postavit na vlastní nohy. Chodila jsem na různé pohovory a na jednom z nich si takový obtloustlý mamut, co měl na vizitce něco jako "personální ředitel poloviny světa", všiml, že kromě angličtiny mám státnici z psychologie, a řekl, to se hodí. Když jsem mu na obligátní otázku, "kde se vidíte za 3 roky", odpověděla, že na jeho místě, zachroptěl smíchy a dal mi smlouvu. Tehdy jsem vůbec netušila, na co mě to vlastně najali. Ale rozhodně to nebyla špatná zkušenost. Denně jsem měla před sebou nejrůznější typy lidí a já jsem se snažila pochopit jejich motivaci, jejich očekávání a nejistoty, zjistit, co doopravdy chtějí, čím se trápí. Dodnes v té oblasti příležitostně pracuju, protože psaním se neuživím.

JR: Nepřipadáte si vlastně trošku staromódní?

To jste mě rozesmál. Jestli máte na mysli můj způsob psaní, pak by se asi muselo napřed říct, co je to "stará" literatura. Je to třeba Shakespeare nebo Dostojevskij? Já ty řeči o různých "supernových trendech" a "starých vyčpělinách" moc neberu. Skutečné hodnoty prověřuje čas, takže my se dnes musíme smířit s tím, že naše pachtění bude po právu oceněno, až když my to budeme mít dávno za sebou. A nedělám si iluze, jak to bude s tím oceněním vypadat. Ale tak to bylo vždycky, ne? Některé věci se prostě nemění.

Publikoval časopis Reflex